

วิทยาการบริหารภาครัฐสมัยใหม่
Modern Public Administrative Science-MPAS

homepage: <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/jppi>
e-mail: jppissues@gmail.com

Strategic roles of local administrative organizations in driving sustainable communities under the philosophy of sufficiency economy

Pattaporn Namthirach^{1*}

^{1*}Lao Phatthana Sub-district Administrative Organization, Na Wa District, Nakhon Phanom Province

*Corresponding author's e-mail: pattaporn.na67@snru.ac.th

ARTICLE INFO

Article history:

Received: November 7, 2025

Revised: December 29, 2025

Accepted: December 30, 2025

Keyword: local administrative organizations, sufficiency economy, strategic management, sustainable community development, community resilience

ABSTRACT

This scholarly article analyzes and proposes a strategic model for Local Administrative Organizations (LAOs) to drive sustainable community development, fundamentally rooted in the Sufficiency Economy Philosophy (SEP). The analysis indicates that the function of Local Administrative Organizations (LAOs) must transition from simple service delivery to that of a "strategic leader and resilience management unit," methodically incorporating the SEP's three rings and two conditions into their strategic management cycle. To achieve successful sustainable development, it's important to pay equal attention to economic, social, and environmental aspects, using key strategies like reasonable planning, enhancing self-reliance through knowledge and technology, and encouraging community involvement based on good values. The effectiveness of this drive must be measured using sufficiency indicators that reflect community stability and resilience. So, this article suggests the "LAO Strategic Sufficiency Model" as a new way of thinking and a practical guide for LAOs to help their communities become truly self-sufficient and grow sustainably.

บทบาทเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภัทรพร นามธิราช

องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพัฒนา อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

*Corresponding author's e-mail: pattaporn.na67@snru.ac.th

ข้อมูลบทความ	บทคัดย่อ
ประวัติบทความ: Received: November 7, 2025 Revised: December 29, 2025 Accepted: December 30, 2025 คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, เศรษฐกิจพอเพียง, การบริหารเชิงยุทธศาสตร์, การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน, ภูมิคุ้มกันชุมชน	บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์และนำเสนอ “โมเดลเชิงกลยุทธ์” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีรากฐานจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า บทบาทของ อปท. ต้องเปลี่ยนจากผู้ให้บริการสาธารณะไปสู่ “ผู้นำเชิงกลยุทธ์และผู้จัดการการสร้างภูมิคุ้มกัน” ซึ่งต้องบูรณาการหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เข้ากับวงจรการบริหารเชิงยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ การขับเคลื่อนความยั่งยืนต้องครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยอาศัยกลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การวางแผนตามหลักเหตุผลและความพอประมาณ, การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้วยความรู้และเทคโนโลยี, และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนบนฐานของคุณธรรม ความสำเร็จของการขับเคลื่อนต้องวัดผลด้วย “ตัวชี้วัดความพอเพียง” ที่สะท้อนความมั่นคงและความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชน (Resilience) บทความนี้จึงเสนอ “โมเดลเชิงกลยุทธ์ความพอเพียงของ อปท.” เพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่และแนวทางปฏิบัติเชิงระบบ สำหรับ อปท. ในการสร้างชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเองและมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ผันผวนและซับซ้อน ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ได้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญที่ทุกภาคส่วนมุ่งหวังให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับฐานรากอย่างชุมชน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ การสร้างความเข้มแข็งจากภายในจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีอากมอชมล้ำ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานไว้ ก็ได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นแนวทางที่ทรงประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันและความสมดุล นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ในบริบทนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ย่อมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก การดำเนินงานของ อปท. ในยุคปัจจุบันจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การให้บริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน แต่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสู่ บทบาทเชิงกลยุทธ์ (Strategic Role) กล่าวคือ เป็นผู้กำหนดทิศทาง วางแผนและบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในระดับนโยบายและการปฏิบัติของท้องถิ่น ตั้งแต่การส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม ไปจนถึงการสร้างเสริมสุขภาวะและสวัสดิการทางสังคมที่ครอบคลุม เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและเติบโตได้อย่างมั่นคง

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับท้องถิ่นอย่างแพร่หลาย แต่องค์ความรู้ทางวิชาการที่วิเคราะห์ถึง "บทบาทเชิงกลยุทธ์" ของ อปท. ในการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าวยังมีอยู่อย่างจำกัด งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นที่การนำเสนอตัวอย่างความสำเร็จเป็นรายกรณี แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในมิติของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ หรือการแปลงปรัชญาซึ่งเป็นนามธรรมให้กลายเป็นนโยบาย และแผนงานที่วัดผลได้จริง ช่องว่างทางความรู้นี้ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างองค์ความรู้ใหม่และนำเสนอข้อเสนอเชิงทฤษฎี (Theoretical Proposition) เกี่ยวกับบทบาทเชิงกลยุทธ์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ การปกครองท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อถอดรหัสปัจจัย เงื่อนไข และรูปแบบการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ที่ทำให้ อปท. สามารถเป็นผู้ขับเคลื่อน (Key Driver) การพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างแท้จริง องค์ความรู้ที่ได้จากบทความนี้จะประโยชน์ต่อทั้งในเชิงวิชาการ สำหรับการต่อยอดแนวคิดด้านการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และในเชิงปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารท้องถิ่นและนักพัฒนาในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนต่อไป

พื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาชุมชน

การเข้าใจถึงบทบาทเชิงกลยุทธ์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการสร้างชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีพื้นฐานจากความเข้าใจใน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy - SEP) ซึ่งเป็นหลักคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่สมดุลและมีภูมิคุ้มกัน ส่วนนี้จึงมุ่งอธิบายถึงแก่นแท้ของปรัชญาฯ และการนำไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนท้องถิ่น

1. แนวคิดหลักและองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง (The Sufficiency Economy Philosophy)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการบริหารจัดการประเทศที่มุ่งเน้น การสร้างความสมดุลและความมั่นคง โดยตั้งอยู่บนหลักการของ "ทางสายกลาง" ที่ไม่สุดโต่ง โดยมีกรอบความคิดที่สำคัญคือ "3 ห่วง

2 เงื่อนไข" ซึ่งเป็นที่ยอมรับและนำไปบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

หลักการ 3 ห่วง

1. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ไม่ฟุ้งเฟ้อและไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น เป็นการกำหนดขีดจำกัดของการผลิตและการบริโภคให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของตนเองอย่างมีสติ
2. ความมีเหตุผล (Reasonableness) คือ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล โดยพิจารณาอย่างรอบด้านถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจนั้น ๆ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (Self-Immunity) เป็นการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างกลไกป้องกันความเสี่ยง (Risk Prevention) ที่เหมาะสม

เงื่อนไข 2 ประการ

1. เงื่อนไขความรู้ (Knowledge Condition) การนำหลักการ 3 ห่วงไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความรู้ที่รอบด้าน ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการวางแผน
2. เงื่อนไขคุณธรรม (Virtue Condition) เป็นฐานรากสำคัญที่ช่วยกำกับพฤติกรรม โดยเน้นความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (ทักษิณ ทัศนัย หัตถกรรม, 2558)

2. การปรับใช้ในบริบทชุมชนท้องถิ่น (Local Community Application)

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนท้องถิ่น คือการแปลงหลักการ "ทางสายกลาง" สู่การปฏิบัติที่เน้น การพึ่งพาตนเอง และการบริหารจัดการตนเองโดยชุมชน โดยมี อบต. เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้และขับเคลื่อนนโยบาย (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

แนวทางการปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นมีมิติที่สำคัญดังนี้

การจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชน อบต. สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และวิสาหกิจชุมชน ที่ยึดหลักความพอประมาณในการผลิต ลดต้นทุน และสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) ด้วยการส่งเสริมเกษตรผสมผสานหรือเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน

การเสริมสร้างทุนทางสังคม ส่งเสริมการจัดตั้ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ลดการพึ่งพาหนี้ในระบบ และเป็นการพัฒนาเงื่อนไขคุณธรรมผ่านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบร่วมกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น อบต. เน้นการฝึกอบรมผู้บริหารและสมาชิกชุมชนให้มีความรู้รอบด้าน (เงื่อนไขความรู้) เพื่อให้สามารถตัดสินใจโดย มีเหตุผล ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัญหาจริงของชุมชน

3. การสร้างความยั่งยืนในมิติสังคม-เศรษฐกิจ-สิ่งแวดล้อม (Multi-Dimensional Sustainability)

ผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนคือการนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ครอบคลุมทั้งสามมิติหลักของการพัฒนา (มิ่งสรรพ ขาวสอาด, 2560)

3.1 ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ เกิดระบบเศรษฐกิจฐานรากที่เน้นความพอเพียงในการผลิตและการบริโภค นำไปสู่การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จากทรัพยากรท้องถิ่น และสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว ไม่ใช่การเติบโตที่ขาดความยั่งยืน (Growth without Stability)

3.2 ความยั่งยืนทางสังคม การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักเหตุผลและคุณธรรมจะช่วยลดความขัดแย้ง ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล เกิดการจัดตั้งกลไกทางสังคมเพื่อดูแลผู้เปราะบาง เช่น ระบบสวัสดิการชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี

3.3 ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หลักความพอประมาณส่งเสริมให้ชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและมีเหตุผล อปท. สามารถผลักดันนโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน (เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์ป่า) ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้และการฟื้นฟูทรัพยากรในท้องถิ่น (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

การบูรณาการทั้งสามมิตินี้อย่างสมดุลภายใต้กรอบของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรากฐานสำคัญที่ อปท. ต้องนำมาใช้เป็นหลักการเชิงกลยุทธ์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

กรอบแนวคิดของการบริหารจัดการท้องถิ่นเชิงยุทธศาสตร์

การขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จากการเป็นเพียงผู้ให้บริการสาธารณะ ไปสู่การเป็นหน่วยงานบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management Unit) ที่สามารถกำหนดทิศทางและบูรณาการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ หัวข้อนี้จึงนำเสนอพื้นฐานแนวคิดด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของ อปท.

1. ความหมายและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Administrative Organizations – LAOs)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการสาธารณะภายในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงประเด็น (วิชญ์ สุวรรณภาศรี, 2562)

ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน บทบาทของ อปท. ได้ขยายขอบเขตจากบทบาทดั้งเดิมสู่บทบาทใหม่ที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

1.1 บทบาทผู้ให้บริการ (Service Provider) การจัดการบริการพื้นฐาน เช่น การศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการสิ่งแวดล้อม

1.2 บทบาทผู้กำกับดูแล (Regulator/Enforcer) การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำกับดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น

1.3 บทบาทผู้ขับเคลื่อนและหุ้นส่วนการพัฒนา (Key Driver and Development Partner) บทบาทนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน คือการเป็นผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ ในการกำหนดวิสัยทัศน์, ระดมทรัพยากร, และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาระยะยาวและสร้างความยั่งยืนในพื้นที่ บทบาทนี้สอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลท้องถิ่น (Local Governance) สมัยใหม่ ที่เน้นการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อร่วมกัน

2. แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนชุมชน (Strategic Management and Community Drive)

การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) คือกระบวนการที่ อปท. ใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายระยะยาว จากนั้นจึงแปลงเป้าหมายเหล่านั้นไปสู่แผนปฏิบัติการที่สามารถวัดผลได้ โดยมีปัจจัยสำคัญอยู่ที่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง/จุดอ่อน) และภายนอก (โอกาส/อุปสรรค) อย่างต่อเนื่อง (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

ในการขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของ อปท. ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

2.1 การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (Strategic Direction): อบท. ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ท้องถิ่น ที่ผูกโยงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน โดยวิสัยทัศน์นี้ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2 การวางแผนตามผลลัพธ์ (Outcome-Based Planning) การวางแผนไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่กิจกรรมที่ทำ (Outputs) แต่ต้องเน้นผลลัพธ์ที่ยั่งยืน (Outcomes) ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองและการมีภูมิคุ้มกันของชุมชน

2.3 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่สามารถสร้างแรงจูงใจ, สื่อสารวิสัยทัศน์ความพอเพียง, และพร้อมรับความเสี่ยงในการทดลองนวัตกรรมการบริหารใหม่ ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

3. การบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการท้องถิ่น (Integration of SEP and Local Management) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับการบริหารจัดการท้องถิ่นเชิงยุทธศาสตร์ คือการสร้างกลไกที่ทำให้หลักการทางสายกลาง กลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวางแผนและปฏิบัติงานของ อบท.

3.1 การบูรณาการในขั้นตอนการวางแผน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม อบท. ต้องนำหลักความพอประมาณและเหตุผลมาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรและงบประมาณท้องถิ่น โดยไม่ตั้งเป้าหมายที่เกินตัว หรือมุ่งเน้นโครงการขนาดใหญ่ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของชุมชน (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

การกำหนดตัวชี้วัด การวัดความสำเร็จของการพัฒนาต้องไม่จำกัดอยู่แค่ตัวเลขทางเศรษฐกิจ (เช่น รายได้เฉลี่ย) แต่ต้องรวมตัวชี้วัดที่สะท้อนภูมิคุ้มกันและความสมดุล ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้วย เช่น ระดับความมั่นคงทางอาหาร, สัดส่วนการใช้พลังงานทางเลือก, และความเข้มแข็งของทุนทางสังคม (วิชญ์ สุวรรณภาสกร, 2562)

3.2 การบูรณาการในขั้นตอนการปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมของชุมชน อบท. ต้องส่งเสริมเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ผ่านการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการพัฒนา โดยเน้นความซื่อสัตย์สุจริต และความโปร่งใสในการใช้งบประมาณ

การสร้างเครือข่าย การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง อบท. กับหน่วยงานภายนอก (เช่น ภาคเอกชนในรูปแบบ Social Enterprise, สถาบันการศึกษา) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการท้องถิ่นเชิงยุทธศาสตร์ตามกรอบเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดวางระบบบริหารที่มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรจำกัดของท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีเหตุผลและนำไปสู่ความยั่งยืนอย่างสมดุลในที่สุด

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชุมชน

จากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในการเป็นผู้ขับเคลื่อน (Key Driver) การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) อบท. จึงต้องดำเนินมาตรการที่เน้นการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิด การพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) และมีภูมิคุ้มกันที่ดี บทบาทในทางปฏิบัติของ อบท. จึงมุ่งไปที่การกำหนดนโยบาย, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, และการสร้างกลไกทางเศรษฐกิจและสังคมที่เข้มแข็งในท้องถิ่น

1. นโยบายและมาตรการสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง

บทบาทเชิงกลยุทธ์ของ อบท. เริ่มต้นจากการแปลงหลักการ SEP ให้เป็น นโยบายสาธารณะท้องถิ่น (Local Public Policy) และมาตรการที่ชัดเจน โดยการบูรณาการหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เข้าไปในแผนพัฒนาท้องถิ่นทุกระดับ (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

1.1 การจัดสรรงบประมาณเชิงกลยุทธ์ อบท. ต้องให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณอย่างมีเหตุผลและพอประมาณ เพื่อสนับสนุนโครงการที่สร้างผลลัพธ์ในระยะยาวและสอดคล้องกับความพอเพียง เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก, การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ชุมชน, หรือการสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ในการทำเกษตรผสมผสานเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

1.2 การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น.** การออกข้อบัญญัติเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ในมิติสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เช่น ข้อบัญญัติว่าด้วยการจัดการขยะอินทรีย์และการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง, การกำหนดเขตพื้นที่เกษตรอินทรีย์ปลอดสารเคมี, หรือการควบคุมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชุมชนร่วมกัน

1.3 การสร้างความร่วมมือเชิงนโยบาย อบท. ทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายระดับชาติ (เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ) กับการปฏิบัติในระดับพื้นที่ โดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐส่วนกลางและหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนทางเทคนิคและงบประมาณอย่างต่อเนื่องและไม่ซ้ำซ้อน

2. การพัฒนาทักษะและความรู้ให้ประชาชน (Knowledge and Skill Development)

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชนตามหลัก SEP ต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้ เป็นฐานราก อบท. จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของประชาชน

2.1 การจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Management) อบท. สนับสนุนให้มีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาและทักษะของชุมชน และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในรูปแบบที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านสู่คนรุ่นใหม่ โดยเน้นทักษะที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้จริง เช่น ทักษะการแปรรูปผลผลิต, การทำบัญชีครัวเรือน, และการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ (ทัศนีย์ หัตถกรรม, 2558)

2.2 การส่งเสริมเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) อบท. เป็นผู้นำร่องในการนำเสนอเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับหลักความพอประมาณ เช่น ระบบพลังงานแสงอาทิตย์ขนาดเล็กในครัวเรือน, เทคโนโลยีการจัดการน้ำและดิน, และการใช้สื่อดิจิทัลในการเข้าถึงข้อมูลการตลาด เพื่อให้ประชาชนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้สมัยใหม่ร่วมกับภูมิปัญญาดั้งเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การพัฒนาความรู้ด้านการเงินและการบริหารจัดการ จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการวางแผนทางการเงิน การออม การบริหารหนี้สิน และความเสี่ยง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้มีเหตุผล และสามารถวางแผนชีวิตได้อย่างรอบคอบตามหลักปรัชญา

3. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมเชิงพาณิชย์และสังคม

อบท. ต้องช่วยส่งเสริมกลไกทางเศรษฐกิจและสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยหลักการความพอเพียง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

3.1 การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises) อบท. ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการยกระดับวิสาหกิจชุมชน ที่ยึดหลักพอเพียง ให้สามารถเข้าถึงช่องทางการตลาดที่กว้างขึ้น (เช่น ตลาดออนไลน์, ตลาดสีเขียว) รวมถึงการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่เน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มที่พอประมาณและมีเหตุผล (วิษณุ สุวรรณภาศรี, 2562)

3.2 การเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) อบท. สนับสนุนการรวมกลุ่มทางสังคม เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน, กลุ่มออมทรัพย์, และเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเงื่อนไขคุณธรรม และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในสังคม

การมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งนี้ถือเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญที่สุดของชุมชนเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

3.3 การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง โดยเฉพาะการจัดการขยะและการอนุรักษ์แหล่งน้ำ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการรักษาฐานทรัพยากร

การดำเนินบทบาทข้างต้นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยให้ อปท. สามารถยกระดับชุมชนจากระดับรากฐานสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนและการเสริมสร้างความร่วมมือ

การดำเนินบทบาทเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ให้ประสบความสำเร็จ ไม่สามารถสำเร็จได้ด้วยการบริหารจากบนลงล่าง (Top-down) เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกลไกสำคัญคือ การระดมทุนมนุษย์ (Human Capital) และการสร้างพันธมิตรผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนและความร่วมมือระหว่างภาคส่วน การใช้กลยุทธ์เหล่านี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี และเสริมสร้างเงื่อนไขคุณธรรม ให้เกิดขึ้นในระบบบริหารจัดการท้องถิ่น

1. การจัดการความรู้และการสร้างเครือข่ายชุมชน (Knowledge Management and Community Networking)

เพื่อสนับสนุนเงื่อนไขความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อปท. ต้องยกระดับบทบาทเป็นศูนย์กลางการจัดการความรู้ (Knowledge Hub) ที่ไม่ใช่เพียงผู้ผลิตข้อมูล แต่เป็นผู้ที่เชื่อมโยงและสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนา (วิชญ์ สุวรรณภาศรี, 2562)

1.1 การจัดการความรู้ท้องถิ่น อปท. ต้องมีกลไกที่เป็นระบบในการจัดเก็บรวบรวมและเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้าน และประสบการณ์ความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ SEP ภายในชุมชน รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลความรู้ที่เข้าถึงง่ายและนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง (ทัศนีย์ หัตถกรรม, 2558)

1.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างความยั่งยืนในมิติสังคมและสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายชุมชน (Community Networks) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์, เครือข่ายกองทุนสวัสดิการ, หรือเครือข่ายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อปท. ควรทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายเหล่านี้เข้ากับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย (เพื่อรับความรู้ทางวิชาการ), ภาคเอกชน (เพื่อรับการสนับสนุนด้านตลาด/เทคโนโลยี), และ อปท. อื่น ๆ (เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี) (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

2. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมความร่วมมือ (The Role of Local Leaders in Promoting Collaboration)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ ผู้นำท้องถิ่นต้องเปลี่ยนจากบทบาทผู้สั่งการไปสู่ผู้นำเชิงกลยุทธ์และผู้สร้างความร่วมมือที่มีลักษณะสำคัญดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำต้องสามารถสร้างวิสัยทัศน์ความยั่งยืนตามหลักพอเพียงที่ชัดเจน, สร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรและประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน, และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใสและคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของความร่วมมือที่ยั่งยืน (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

2.2 การเป็นผู้ประสานงานความร่วมมือ (Collaboration Broker) ผู้นำต้องมีความสามารถในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง, ลดช่องว่างความไม่ไว้วางใจ, และทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อม (Bridging) ทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าสู่ชุมชน

อย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม ผู้นำท้องถิ่นที่มีคุณภาพจะช่วยลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาแหล่งทุนหรือนโยบายจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ท้องถิ่น

2.3 การกำกับดูแลด้วยธรรมาภิบาล ผู้นำต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความโปร่งใสและความรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการร่วมลงทุนและการร่วมมือจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ (Public Participation in Strategic Decision-Making)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่ยั่งยืนควรยกระดับจากการรับฟังความคิดเห็น (Consultation) ไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจ (Decision-making) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์

3.1 การมีส่วนร่วมในการวางวิสัยทัศน์และแผน อปท. ต้องใช้กลไก เช่น เวทีประชาคม, การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม, และการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดความพอประมาณและเหตุผลในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ช่วยป้องกันไม่ให้ อปท. ดำเนินโครงการที่ใหญ่เกินตัวหรือฟุ่มเฟือย (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

3.2 การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรและการติดตามผล การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งเสริมความโปร่งใสและเงื่อนไขคุณธรรม นอกจากนี้ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการจะช่วยให้โครงการที่เน้นการพึ่งพาตนเองดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

3.3 การสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของ (Ownership) เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ตั้งแต่ต้นจนจบ ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกรับเป็นเจ้าของโครงการ (Ownership) ซึ่งเป็นกลไกที่สร้างความยั่งยืนให้กับผลลัพธ์ของการพัฒนาตามหลัก SEP ได้อย่างแท้จริงในระยะยาว (วิชญ์ สุวรรณภาสรี, 2562)

การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง

ในยุคของการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล (Digital Transformation) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ไม่สามารถมองข้ามการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ได้ บทบาทเชิงกลยุทธ์ในมิติเทคโนโลยีคือการเลือกใช้เครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างเงื่อนไขความรู้และภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชน โดยยึดหลักความพอประมาณ และความมีเหตุผล ในการลงทุนและใช้งาน (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

1. การนำดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในชุมชน (Digital and ICT Utilization)

อปท. มีหน้าที่ในการเป็นผู้ส่งเสริมให้ชุมชนเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ โดยมุ่งเน้นที่การใช้งานที่เหมาะสม (Appropriate) และคุ้มค่า

1.1 การจัดการข้อมูลการผลิต อปท. สนับสนุนการใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มง่าย ๆ ในการบันทึกข้อมูลการผลิต (เช่น ต้นทุนการผลิต, ปริมาณการผลิต, สถิติการใช้ปุ๋ย) เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้ประกอบการชุมชนสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจที่มีเหตุผล และวางแผนการผลิตที่พอประมาณตามศักยภาพของตนเอง (ทัศนีย์ หัตถกรรม, 2558)

1.2 การเข้าถึงตลาดออนไลน์ ส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) หรือโซเชียลมีเดียในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP หรือสินค้าเกษตร) เพื่อขยายช่องทางการตลาดให้กว้างขึ้น แต่ยังคงเน้นการผลิตที่พอประมาณ ไม่เร่งผลิตจนเกินศักยภาพหรือทำลายสิ่งแวดล้อม (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

1.3 ระบบเตือนภัยและภูมิคุ้มกันสิ่งแวดล้อม ใช้เทคโนโลยี IoT (Internet of Things) หรือเซ็นเซอร์ราคาถูกในการติดตั้งระบบตรวจวัดสภาพอากาศ, ระดับน้ำ, หรือคุณภาพดิน เพื่อให้ชุมชนสามารถรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างทันท่วงที ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชน

2. การสร้างแพลตฟอร์มเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ (Learning and Knowledge Sharing Platforms)

เพื่อส่งเสริมให้เกิดเงื่อนไขความรู้อย่างทั่วถึงและยั่งยืน อบท. ควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน

2.1 แพลตฟอร์มคลังความรู้ท้องถิ่น (Local Knowledge Repository) อบท. ควรพัฒนาระบบคลังข้อมูลดิจิทัลที่รวบรวมภูมิปัญญา, นวัตกรรม, และกรณีศึกษาความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ SEP ในพื้นที่ต่าง ๆ ของท้องถิ่น รวมถึงเป็นช่องทางให้ปราชญ์ชาวบ้านสามารถถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อวิดีโอหรือบทความออนไลน์ได้อย่างสะดวก (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

2.2 การสร้างชุมชนนักปฏิบัติออนไลน์ (Online Community of Practice - CoP) จัดตั้งกลุ่มออนไลน์หรือฟอรัมเฉพาะกิจสำหรับเกษตรกร, ผู้ประกอบการ, หรืออาสาสมัครด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนปัญหา, ประสบการณ์, และวิธีแก้ไประหว่างกันอย่างรวดเร็วและเป็นกันเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะและความรู้ในรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน (Co-creation)

2.3 ระบบฝึกอบรมออนไลน์ จัดทำเนื้อหาการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การบริหารการเงิน, และการจัดการทรัพยากรในรูปแบบ E-Learning เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามความสนใจและความพร้อมของตนเอง (วิชญ์ สุวรรณภาศรี, 2562)

3. กรณีศึกษาตัวอย่างของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Case Studies of Technology Application)

การทำความเข้าใจบทบาทเชิงกลยุทธ์ของ อบท. ในมิติเทคโนโลยีสามารถทำได้ผ่านการวิเคราะห์กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลัก SEP

3.1 การใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดและลดต้นทุน อบท. ในพื้นที่เกษตรกรรมนำระบบการจัดซื้อจัดจ้างแบบรวมกลุ่ม (Group Procurement) ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ชุมชนสามารถรวมคำสั่งซื้อปัจจัยการผลิต (เช่น ปุ๋ยชีวภาพ) ในราคาที่พอประมาณ และลดต้นทุนการผลิตโดยรวม

3.2 นวัตกรรมเพื่อการมีส่วนร่วม อบท. ประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันมือถือในการรายงานความเสียหายของสาธารณูปโภค หรือการติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเพิ่มความโปร่งใสและเสริมสร้างเงื่อนไขคุณธรรมในการบริหารของ อบท.

3.3 การเชื่อมโยงระบบข้อมูลชุมชน อบท. บูรณาการข้อมูลครัวเรือนยากจน, ข้อมูลสุขภาพ, และข้อมูลอาชีพเข้าด้วยกันในระบบดิจิทัล เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาและจัดสรรสวัสดิการอย่างมีเหตุผล และตรงตามกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง

การใช้เทคโนโลยีอย่างมีกลยุทธ์จึงไม่ใช่การนำเทคโนโลยีมาใช้เพียงเพราะความทันสมัย แต่เป็นการใช้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการ, การเรียนรู้, และการสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชนให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

การประเมินผลและตัวชี้วัดความสำเร็จของการขับเคลื่อนชุมชน

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) จะสามารถยืนยันได้ว่าบทบาทเชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) นั้นประสบความสำเร็จจริง จะต้องมีการจัดวางระบบการประเมินผลและตัวชี้วัด

(Monitoring and Evaluation - M&E) ที่สามารถจับต้องได้และสอดคล้องกับหลักการความสมดุลและความยั่งยืน หัวข้อนี้จึงนำเสนอแนวทางการประเมินผลที่เน้นการวัดผลลัพธ์ (Outcome) มากกว่ากิจกรรม (Output)

1. การวัดผลในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Measuring Multi-Dimensional Outcomes)

การวัดความสำเร็จของ SEP ในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องใช้ตัวชี้วัดแบบองค์รวม (Holistic Indicators) ที่ครอบคลุมทั้งสามมิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการวัดผลที่สะท้อนถึงการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี และการตัดสินใจที่มีเหตุผล (วิชญ์ สุวรรณภาศรี, 2562)

1.1 มิติเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดต้องเน้นความมั่นคงและเสถียรภาพมากกว่าการเติบโตทางรายได้เพียงอย่างเดียว เช่น

1.1.1 อัตราส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อรายได้ที่ลดลงในชุมชน

1.1.2 สัดส่วนการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร (Food Self-Sufficiency) เช่น ปริมาณผลผลิตที่บริโภคเองเทียบกับที่ต้องซื้อจากภายนอก

1.1.3 มูลค่าการหมุนเวียนของเงินทุน ในกองทุนชุมชน (กลุ่มออมทรัพย์, กองทุนสวัสดิการ) ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางการเงิน

1.2 มิติสังคม เน้นการวัดผลลัพธ์ที่สะท้อนเงื่อนไขคุณธรรม และความเข้มแข็งของทุนทางสังคม เช่น

1.2.1 ดัชนีความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน (เช่น จำนวนกลุ่มอาชีพ/สวัสดิการที่ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง)

1.2.2 อัตราการเข้าร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนและติดตามผลโครงการท้องถิ่น

1.2.3 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของการใช้จ่ายงบประมาณท้องถิ่น (เช่น การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ)

1.3 มิติสิ่งแวดล้อม เน้นการวัดผลที่สะท้อนถึงหลักความพอประมาณในการใช้ทรัพยากร เช่น

1.3.1 ปริมาณขยะที่ลดลง** หรือถูกนำกลับมาใช้ซ้ำ/แปรรูปภายในชุมชน

1.3.2 พื้นที่การเกษตรอินทรีย์** หรือพื้นที่ป่าชุมชนที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นทางการ

1.3.3 การลดการใช้สารเคมี** ในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพของคนในชุมชน

2. การประเมินความยั่งยืนและความพอเพียง (Assessing Sustainability and Sufficiency)

การประเมินในระดับที่สูงขึ้นคือการตรวจสอบว่าผลลัพธ์ที่ได้นั้นเป็น "ความพอเพียง" และนำไปสู่ "ความยั่งยืน" ในระยะยาวจริงหรือไม่ ซึ่งต้องใช้กรอบการประเมินที่ผสมผสานแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาฐานราก (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

2.1 การประเมินความสมดุล (Balance Assessment) อปท. ต้องใช้เครื่องมือประเมินที่ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างมิติ (เช่น เศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อม) ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้ส่งผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาสังคมไม่ได้สร้างภาระทางการเงินที่เกินความพอประมาณของท้องถิ่น

2.2 การประเมินความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Assessment) ความยั่งยืนที่แท้จริงคือความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง อปท. ควรประเมินว่าชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่สามารถตอบสนองต่อวิกฤต เช่น ราคาพืชผลตกต่ำ, ภัยแล้ง หรือการแพร่ระบาดของโรค ได้ดีเพียงใด ผ่านการวิเคราะห์ความพร้อมของแหล่งอาหารสำรอง, กองทุนฉุกเฉิน, และระบบการดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

2.3 การประเมินความสอดคล้องเชิงหลักการ (Principle Congruence) ใช้การประเมินแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นการตรวจสอบว่ากระบวนการดำเนินงานของ อปท. และชุมชนนั้น ได้ยึดมั่นในเงื่อนไขความรู้ (ความรอบคอบ) และเงื่อนไขคุณธรรม (ความซื่อสัตย์) ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์หรือไม่ เพื่อยืนยันว่าการพัฒนาดำเนินไปอย่างมีจริยธรรมและเป็นธรรม (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

3. แนวทางการปรับปรุงนโยบายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Policy Adjustment Guidelines)

ผลการประเมินที่ได้ต้องถูกนำไปใช้เป็นวงจรการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้ อปท. รักษาบทบาทในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

3.1 การสร้างกลไกการเรียนรู้จากความล้มเหลว อปท. ต้องจัดตั้งเวทีสำหรับการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเป้าหมาย โดยเน้นการใช้ความมีเหตุผลในการระบุรากเหง้าของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับศักยภาพและหลัก SEP (ทัศนีย์ หัตถกรรม, 2558)

3.2 การทบทวนวิสัยทัศน์ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ผลการประเมินความยั่งยืนควรเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทบทวนและปรับปรุงวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ท้องถิ่นให้ทันต่อพลวัตของชุมชนและโลกภายนอก โดยเฉพาะการปรับแผนการลงทุนให้สอดคล้องกับหลักความพอประมาณ และเน้นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในมิติที่ยั่งยืน

3.3 การเสริมสร้างองค์ความรู้ให้บุคลากร อปท. ต้องใช้ข้อมูลจากการประเมิน (เช่น ตัวชี้วัดที่ยังต่ำ) ในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการเติมเต็มเงื่อนไขความรู้ให้กับผู้บริหารและพนักงาน เพื่อให้มีความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่ซับซ้อนและเน้นความยั่งยืน (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

องค์ความรู้ใหม่: โมเดลเชิงกลยุทธ์ของ อปท. เพื่อชุมชนยั่งยืน

หัวข้อนี้เป็นการนำเสนอโมเดลเชิงกลยุทธ์ใหม่ที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ (การบริหารเชิงยุทธศาสตร์) และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการขับเคลื่อนความยั่งยืนของชุมชน

1. เสนอโครงสร้างหรือโมเดลใหม่ในการขับเคลื่อนชุมชน (The LAO Strategic Sufficiency Model)

บทความนี้ขอเสนอ โมเดลเชิงกลยุทธ์ความพอเพียงของ อปท. (The LAO Strategic Sufficiency Model) ซึ่งเป็นการบูรณาการที่บูรณาการแนวคิด \$3\$ ห่วง \$2\$ เงื่อนไข เข้ากับวงจรการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management Cycle) โดยเน้นบทบาทของ อปท. ในฐานะ "ผู้จัดการการสร้างภูมิคุ้มกัน" โมเดลนี้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักที่ต้องดำเนินการควบคู่กัน

1.1 การวางแผนตามหลักเหตุผลและพอประมาณ (Reasonable & Moderate Planning) อปท. เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์บริบทท้องถิ่น (SWOT/SEPV Analysis) โดยใช้หลักความพอประมาณ ในการตั้งเป้าหมายและหลักความมีเหตุผล ในการเลือกโครงการพัฒนา (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

1.2 การปฏิบัติการขับเคลื่อนด้วยคุณธรรม (Virtue-Driven Execution) อปท. ใช้เงื่อนไขคุณธรรมเป็นฐานในการปฏิบัติงาน เน้นการบริหารที่โปร่งใส, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแล, และการส่งเสริมความซื่อสัตย์ในกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน (ทัศนีย์ หัตถกรรม, 2558)

1.3 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้วยความรู้ (Knowledge-Based Resilience Building) อปท. นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเงื่อนไขความรู้ และภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน (ดูหัวข้อ 5) เช่น การใช้แพลตฟอร์มในการจัดการความรู้และการเตือนภัยพิบัติ (วิษณุ สุวรรณภาศรี, 2562)

1.4 การประเมินผลลัพธ์เชิงยั่งยืน (Sustainable Outcome Evaluation) การวัดความสำเร็จต้องเน้นที่ความยั่งยืนและความสมดุลใน 3 มิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) และใช้ผลการประเมินเป็นวงจรป้อนกลับเพื่อปรับปรุงแผนอย่างต่อเนื่อง (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

2. การบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Integrating SEP and Strategic Management)

การบูรณาการในโมเดลนี้เป็นการยืนยันความสำคัญของการนำหลักปรัชญามาเป็นกรอบคิดหลักในการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของ อปท. อย่างเป็นทางการ โดยมี 3 จุดเชื่อมโยงหลัก

2.1 บูรณาการในวิสัยทัศน์ (Visionary Integration) SEP ต้องเป็นแกนหลักในการกำหนดวิสัยทัศน์ท้องถิ่น โดยเน้นการสร้าง "เมืองพอเพียง" หรือ "ชุมชนมีภูมิคุ้มกัน" แทนการมุ่งเน้นการเป็น "ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ" เพียงอย่างเดียว การกำหนดวิสัยทัศน์ดังกล่าวเป็นการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ที่แตกต่างจากการบริหารแบบเดิม

2.2 บูรณาการในความเสี่ยง (Risk Integration) การบริหารเชิงกลยุทธ์สมัยใหม่เน้นการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) หลักภูมิคุ้มกันที่ดีของ SEP จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการประเมินและลดความเสี่ยงในมิติที่ไม่ใช่แค่การเงิน แต่รวมถึงความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (ภัยพิบัติ) และความเสี่ยงทางสังคม (ความขัดแย้ง/ความเหลื่อมล้ำ)

2.3 บูรณาการในตัวชี้วัด (Indicator Integration) ตามที่กล่าวในหัวข้อ 6 ตัวชี้วัดความสำเร็จของยุทธศาสตร์ อปท. ต้องถูกออกแบบให้สะท้อนองค์ประกอบของ SEP เช่น การวัด "ความพอประมาณ" ด้วยอัตราส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนในท้องถิ่น และการวัด "ความมีเหตุผล" ด้วยดัชนีการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

3. ข้อเสนอเพื่อการประยุกต์ใช้ในบริบทของไทยและต่างประเทศ (Recommendations for Application)
โมเดลเชิงกลยุทธ์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะบริบทของประเทศไทย แต่สามารถเป็นกรอบแนวคิดที่ขยายผลสู่ระดับสากลได้

3.1 ข้อเสนอสำหรับบริบทไทย

3.1.1 การจัดตั้ง "คณะกรรมการขับเคลื่อน SEP เชิงกลยุทธ์" อปท. ควรจัดตั้งคณะกรรมการที่มีผู้บริหาร, สมาชิกสภา, และผู้นำชุมชน เพื่อกำกับดูแลและประเมินผลการดำเนินงานตามโมเดลนี้โดยเฉพาะ

3.1.2 การปรับปรุงเกณฑ์การประเมิน อปท. หน่วยงานกำกับดูแลควรนำตัวชี้วัดที่สะท้อนความพอเพียงและความยั่งยืนตามโมเดลนี้ มาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินประสิทธิภาพการบริหารงาน อปท.

3.2 ข้อเสนอสำหรับบริบทต่างประเทศ

3.2.1 การเชื่อมโยงกับ SDG 11 (เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน) โมเดลนี้สามารถเป็นแนวทางปฏิบัติ (Action Framework) ที่มีประสิทธิภาพสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 (Sustainable Cities and Communities) และเป้าหมายที่ 12 (Responsible Consumption and Production) เนื่องจากหลักการ 3 ห่วง เป็นแนวคิดที่เป็นสากล (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

3.2.2 การใช้เป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยง รัฐบาลท้องถิ่นในต่างประเทศที่เผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจหรือวิกฤตสิ่งแวดล้อม สามารถใช้หลักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีและการตัดสินใจที่มีเหตุผลตามโมเดลนี้ ในการออกแบบนโยบายการปรับตัวและสร้างความสามารถในการฟื้นตัวของเมืองได้

กล่าวโดยสรุป โมเดลเชิงกลยุทธ์ความพอเพียงของ อปท. ที่เสนอนี้ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ ด้วยการนำเสนอแนวทางที่เป็นระบบและบูรณาการ เพื่อให้ อปท. สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

บทสรุป

ส่วนนี้ เป็นการสรุปแก่นสาระสำคัญของบทความ และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงรุก (Proactive Recommendations) ต่อผู้บริหารท้องถิ่นและนักวิชาการ เพื่อให้เกิดการยกระดับบทบาทเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการสร้างชุมชนที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)

1. บทสรุปของบทบาท อปท. ในการขับเคลื่อนชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทความนี้ได้ยืนยันว่าการขับเคลื่อนชุมชนสู่ความยั่งยืนในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของ อปท. จากผู้ให้บริการพื้นฐานไปสู่ "ผู้นำเชิงกลยุทธ์และผู้จัดการการสร้างภูมิคุ้มกัน" โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดหลัก

1.1 แก่นสาระสำคัญของบทบาทเชิงกลยุทธ์

1.1.1 การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จาก "เติบโต" เป็น "สมดุลและมีภูมิคุ้มกัน" อปท. ต้องใช้หลักความพอประมาณ และความมีเหตุผลในการวางแผน โดยไม่มุ่งเน้นแต่การเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้นการสร้างความมั่นคงและความสมดุลใน 3 มิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) ซึ่งเป็นแกนหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน (วิชญ์ สุวรรณภาศรี, 2562)

1.1.2 การบูรณาการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เข้าสู่กระบวนการบริหาร ความสำเร็จของการขับเคลื่อนมิได้อยู่ที่การจัดโครงการพอเพียงเท่านั้น แต่อยู่ที่การฝังหลักการของ SEP เข้าไปในทุกขั้นตอนของการบริหารเชิงยุทธศาสตร์

1.1.2.1 เงื่อนไขความรู้ ถูกเสริมสร้างผ่านการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล

1.1.2.2 เงื่อนไขคุณธรรม ถูกขับเคลื่อนผ่านกลไกธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแล (พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา, 2561)

1.1.3 บทบาทของผู้จัดการความร่วมมือและผู้สร้างความเข้มแข็ง อปท. ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานความร่วมมือ (Collaboration Broker) ระหว่างชุมชน, ภาคเอกชน (Social Enterprise), และภาควิชาการ เพื่อระดมทุนทางสังคม (Social Capital) และทุนความรู้ (Knowledge Capital) มาเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองและเพิ่มภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชนในภาพรวม (ไพรัตน์ วงษ์ศรี, 2559)

1.2 องค์ความรู้ใหม่ โมเดลเชิงกลยุทธ์ความพอเพียงของ อปท. (The LAO Strategic Sufficiency Model)

บทสรุปนี้นำไปสู่การเสนอโมเดลเชิงกลยุทธ์ความพอเพียงของ อปท. ซึ่งเป็นกรอบการทำงานแบบครบวงจร ที่เชื่อมโยงการวางแผนอย่างมีเหตุผล, การปฏิบัติด้วยคุณธรรม, การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้วยความรู้, และการประเมินผลลัพธ์เชิงยั่งยืนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการของ อปท. เป็นไปอย่างมีทิศทางและมีประสิทธิภาพในการสร้างชุมชนให้สามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างมั่นคงแม้ในสภาวะวิกฤต (เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์, 2563)

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสังเคราะห์บทความนี้มุ่งเน้นการยกระดับการบริหารท้องถิ่นให้เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.1.1 การปรับปรุงเกณฑ์การประเมิน อปท. (M&E Reform) หน่วยงานกำกับดูแลระดับชาติ (เช่น สภาพัฒน์ หรือกระทรวงมหาดไทย) ควรปรับปรุงตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพของ อปท. โดยเพิ่มตัวชี้วัดความพอเพียงที่สะท้อนความสมดุลและความยั่งยืนใน 3 มิติ (เช่น สัดส่วนการพึ่งตนเองด้านอาหาร, ระดับทุนทางสังคม, หรืออัตราการลดหนี้ครัวเรือน) แทนการวัดเฉพาะตัวเลขการใช้จ่ายหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

2.1.2 การกำหนด "SEP Mandate" ในแผนแม่บทท้องถิ่น รัฐบาลควรออกนโยบายให้ทุก อปท. ต้องบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเป็นแกนหลักในวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี อย่างเป็นทางการ เพื่อให้เป็นข้อบังคับเชิงยุทธศาสตร์ในการจัดสรรงบประมาณ

2.1.3 การสนับสนุนการกระจายอำนาจด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณเฉพาะ (Earmarked Funds) ให้ อปท. นำไปลงทุนในเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) ที่ช่วยเสริมสร้างเงื่อนไขความรู้และภูมิคุ้มกันในชุมชน เช่น ระบบ IoT เพื่อการจัดการทรัพยากร หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ท้องถิ่น (ทัศนีย์ หัตถกรรม, 2558)

2.2 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ (Practical Recommendations)

2.2.1 สร้าง "ศูนย์บัญชาการความรู้และภูมิคุ้มกัน" อปท. ควรกำหนดให้มีหน่วยงานหรือคณะทำงานถาวรที่ทำหน้าที่เป็น "ศูนย์บัญชาการ" ในการจัดการความรู้, การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ, และการจัดทำฐานข้อมูลความเสี่ยงของชุมชน เพื่อให้การสร้างภูมิคุ้มกันเป็นไปอย่างเป็นระบบ

2.2.2 ยกย่องผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารท้องถิ่นควรได้รับการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่สามารถสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมคุณธรรมในการบริหารงาน และพร้อมรับความเสี่ยงในการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อความยั่งยืน

2.2.3 นำร่อง "งบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่อิงหลักพอเพียง" อปท. ควรกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) โดยมีข้อกำหนดให้โครงการที่ได้รับอนุมัติ ต้องผ่านการประเมินความสอดคล้องกับหลักความพอประมาณ และความมีเหตุผลอย่างเข้มงวด

3. แนวทางการวิจัยในอนาคต

เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ และเพิ่มความคล่องตัวในประเด็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของ อปท. จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการวิจัยในอนาคต ดังนี้

3.1 การทดสอบความถูกต้องของโมเดล (Model Validation) ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงผสม (Mixed Methods Research) เพื่อทดสอบความถูกต้อง (Validity) ของ "โมเดลเชิงกลยุทธ์ความพอเพียงของ อปท." ที่นำเสนอโดยการสำรวจเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ใน อปท. ที่มีระดับความสำเร็จในการใช้ SEP ที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบหลักในโมเดลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลลัพธ์ความยั่งยืนจริง

3.2 การศึกษาเปรียบเทียบเชิงลึก (Comparative Case Studies) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เปรียบเทียบบทบาทเชิงกลยุทธ์ของผู้นำท้องถิ่นในประเทศอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาฐานราก (เช่น เมืองในอินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์, หรือเกาหลีใต้) เพื่อเปรียบเทียบว่าหลักการ "การสร้างภูมิคุ้มกัน" ของ SEP สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิด Local Governance ในบริบทที่แตกต่างกันได้อย่างไร

3.3 การศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อ "ความพอประมาณ" ควรมีการวิจัยเฉพาะทางเพื่อศึกษาว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น E-Commerce หรือ Big Data) ที่ อปท. ส่งเสริมนั้น ส่งผลกระทบต่อหลักความพอประมาณ และความมีเหตุผลของประชาชนในเชิงการผลิตและการบริโภคอย่างไร เพื่อให้เกิดแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และเป็นไปตามหลักปรัชญาอย่างแท้จริง (วิชญ์ สุวรรณภาศรี, 2562)

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ ธรรมวิบูลย์. (2563). การบริหารจัดการการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 13(1), 125-139.
- ทัศนีย์ หัตถกรรม. (2558). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 16(1), 107-118.
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด. (2560). ความยั่งยืนกับเศรษฐกิจพอเพียง. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พงษ์ศักดิ์ บุญรักษา. (2561). การวางแผนและบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ไพรัตน์ วงษ์ศรี. (2559). การปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(2), 1-15.
- วิษณุ สุวรรณภาศรี. (2562). *การพัฒนาท้องถิ่นเชิงยุทธศาสตร์เพื่อความยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.